

גליון א' מא

לקראת שבֿת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

פרשת וידא

היסוד לעקידה – "ויטע אש"ל"
– כיצד משרישים בבית מסירות נפש? –

עונש אנשי סדום וחיוב ב"נ במצות הצדקה

קרב יהודי והקב"ה יקרב אותך!

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אודייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מגפשו ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מנחם מענדל ויספיש,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב מנחם מענדל זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה.

מכון 'אור החסידות'

ת.ד. 2033 כפר חב"ד - ארץ הקודש
*5717 - 1-929-754-6218
orhachasidut@gmail.com - oh@chasidus.net

1469 President st. #BSMT,
Brooklyn NY 11213 U.S.A.

לקראת שבת

ביאורים על פרשת השבוע

נלקטו ונערכו מתוך תורתו של
כ"ק ארמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

בפתח הגיליון

היסוד לעקידה – "ויטע אשל"

– כיצד משרישים בבית מסירות נפש? –

ההקדמה לסיפור העקידה מספרת התורה על האשל אשר נטע אברהם בבאר שבע. וחז"ל מפליגים במשמעות אשל זה, שהי' כלול בו הכנסת אורחים באכילה שתי' ולינה, וגם בצרכים רוחניים כמו סנהדרין, ועוד.

המדור "יינה של תורה" עוסק בשאלה העצומה, כיצד הצליח אברהם להחזיר ביצחק את טבע המסירת נפש, כאשר תנאי חייו היו שקטים ורגועים עד לסיפור העקידה, ויבואר אשר עצם ההענקה לזולת ללא חשבון כלל, ובפרט ברותיות, השריש ביצחק את ההכרה שעבודת ה' היא למעלה מדעת וחשבון.

במדור "דרכי החסידות", הובאו דיברות כ"ק ארמו"ר הרי"צ נ"ע אודות מסירות נפשו המופלאה של אברהם אבינו, שהפקיר כל אשר לו, בגשמיות וברוחניות, לטובת הזולת, ואת טבע זה העניק והנחיל בירושה לכל צאצאיו, בני ישראל.

במדור "שיחות קודש" הובאו דיברות חוצבי להבות אש, אשר אבן הבוחן למצבם הרוחני של ההורים, והאם מרגישים את חסרונותיהם הרוחניים, הוא האופן שבו מחנכים את ילדיהם. ובמדור "תורת חיים" נלקטו אגרות רבנו על חשיבות ויוקר הכנסת אורחים, כפי שלמדנו מאברהם, אבינו הראשון.

ויה"ר שעל ידי ההתמסרות לחינוך הילדים, שלו ושל הזולת, להעניק כל אשר לו עבור חינוך יהודי אמיתי לילדי ישראל, נזכה לגדל דור של מסירות נפש, שמוכנים להקריב את כל אשר להם, עבור אמונה בהש"י, תורה ומצוותי' וכל ענייני יהדות.

המערכת

וירא

ב מקרא אני דודש

טוב לשמים וטוב לבריות

ע"פ לקסי שוחות חז"י עמ' 1 ואילך

ה פנינים • עיון וביאור

• לבקר את החולה – מדוע?

ע"פ לקסי שוחות חז"י ע' 84 והערה 49

• איך הבחין ב"שלשה אנשים" כשעסק בהקבלת פני השכינה?

ע"פ לקסי שוחות חז"י עמ' 70 ואילך

ו יינה של תורה

"אשל" של מסירות נפש

ע"פ לקסי שוחות חז"י עמ' 769 ואילך

ט שיחות קודש

המבחן לדיברות ההורים בהקב"ה

י פנינים • דרוש ואגדה

• "חמא" – רא' כתוצאה מ"חנינא" וחסד

ע"פ ספר השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 50

• קרב יהודי והקב"ה יקרב אותך

ע"פ ספר השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 50 ואילך

יא חידושי סוגיות

עונש אנשי סדום וחיוב ב"נ במצות צדקה

ע"פ לקסי חז"י ע' 155 ואילך

יד תורת חיים

לעסוק בהכנסת אורחים

טו דרכי החסידות

מסירות נפש בממונו, בגופו ובנפשו

וזאת למודעי, שדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתתם.

מקרא אני דודש

ביאורים בפשוטו של מקרא

טוב לשמים וטוב לבריות

בפירוש "ויטע אשל בבאר שבע" הביא רש"י שני פירושים: "רב ושמואל, חד אמר פרדס .. וחד אמר פונדק" – מדוע דייק רש"י להביא את שמותיהם של רב ושמואל (שלא כדרכו לסתום הדברים ולא לציין שם אומרים)? ואיך מחלוקת זו שייכת למחלוקת שהביא רש"י – גם כן בשמותיהם של רב ושמואל – בפירוש הכתוב "גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון"?

"ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל-עולם" (כא, לג)

אשל – רב ושמואל. חד אמר: פרדס להציא ממנו פירות לאורחים צעודה, וחד אמר: פונדק לאכסניא וכו' כל מיני מאכל ומציט לשון נטיעה צהלים, שנאמר 'ויטע אהלי אפדני'.

מקור מחלוקת זו בגמרא (סוטה י, א) ובמדרש (ב"ר ס"פ נד), אמנם שם (לפי הגירסא שלפנינו) **לא** הובאו שמותיהם של רב ושמואל, אלא שנחלקו בזה חכמים אחרים (ר' יהודה ור' נחמי'), ויש לדקדק איפוא בזה שרש"י הביא מחלוקת זו בשמותיהם של רב ושמואל דוקא (וראה משכיל לדוד כאן שנשארו בתמיהה).

והנה בכלל אין דרכו של רש"י להביא דברי חז"ל בשם אומרים, כנראה ברובא דרובא של פירושו (וכמו שמצינו במחלוקת רב ושמואל גופא, שנחלקו בגמרא (עירובין נג, א) לענין "מערת המכפלה": "חד אמר – שני בתים זה לפניו מזה, וחד אמר . . שכולה בזוגות"; ורש"י הביא את שתי הדיעות בפירושו על התורה, ולא הזכיר כלל את שמות החולקים, לא את רב ולא את שמואל (וכן מצינו במחלוקת רב ושמואל לענין חטא חם בן נח (סנהדרין ע, א), שרש"י הביא שתי הדיעות בפרשת נח (ט, כב), אך לא פירש השמות אלא סתם: "יש מרבותינו אומרים סרסו, ויש אומרים רבעו").

ומעתה קשה עוד יותר זה **שבענינו** לא סתם רש"י אלא דייק להביא את שמותיהם של רב ושמואל.

והנה, כעין זה מצינו בפירוש רש"י על הפסוק "גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון" (חגי ב, ט):

"רב ושמואל. חד אמר בבנין, וחד אמר בשנים".

ומקור מחלוקת זו בגמרא (ב"ב ג, א), אמנם שם הובאה גירסא נוספת שלפי' נחלקו בדבר חכמים אחרים (ר' יוחנן ור' אלעזר), ושוב יש לדקדק מה טעם דייק רש"י (להכריע בין הגירסאות) להביא מחלוקת זו בשם רב ושמואל, ולא הביא הדיעות - כדרכו - בסתם, ללא שם אומרים.

ויש לומר, שרש"י פירש את שמותיהם של רב ושמואל, כדי לרמוז על ידי זה לתוספת ביאור בתוכן הפירושים, והיינו שרב ושמואל נחלקו בהתאם לשיטתם במקום אחר, ולכן מר אמר חדא ומר אמר חדא - "לשיטתייהו".

ב. ביאור הענין:

ככמה מחלוקות של רב ושמואל בפירוש הכתובים, מוצאים אנו שרב נוקט לעיקר את פירוש התיבות - גם אם לפי זה יש קושי מסויים בתוכן הענין; ואילו שמואל מכריע לפי תוכן הענין, גם כשהדבר גורם לקושי בפירוש המלות עצמן (ראה במקור הדברים שהובאו דוגמאות ממחלוקות רבות של רב ושמואל, ולא העתקנום כאן מקוצר היריעה).

וזוהו יסוד מחלוקתם כאן:

רב נוקט לעיקר את הפירוש הפשוט של התיבות "ויטע אשל", שמשמען נטיעת פרדס של פירות דוקא;

ואילו שמואל נוקט לעיקר את תוכן ומשמעות הכתוב: בהמשך ל"ויטע אשל בבאר שבע" נאמר "ויקרא שם בשם ה' א-ל עוזם" - ולכן מסתבר יותר שהקראת שם ה' בפי העוברים והשבים היתה (לא בפירות לבד, אלא) באמצעות "פונדק לאכסניא ובו כל מיני מאכל", שזה מעורר את העוברים והשבים לברך לה' "על כל הטובות הללו" (כמו שמבאר רש"י בהמשך הענין, שאברהם ה' מעורר את העוברים והשבים לברך לקב"ה על המאכל והמשתה כו').

וזוהו גם יסוד מחלוקתם בפירוש "גדול יהי כבוד הבית":

רב נוקט לעיקר את הפירוש הפשוט של התיבות "גדול יהי כבוד הבית" - שהבית עצמו גדול יותר בשטחו ("בבנין");

אולם שמואל מדגיש יותר את תוכן הענין, ומצד התוכן והמשמעות הרי כבודו של בית ה' מתבטא יותר באריכות שניו ("בשנים") מאשר בגודל שטחו גרידא.

ג. ועוד יש לפרש - בעומק יותר:

ידוע (רא"ש ב"ק פ"ד ס"ד), שעיקר עסקו של רב ה' בדיני איסור והיתר ש'בין אדם למקום', ואילו שמואל עסק יותר בדיני ממונות ש'בין אדם לחבירו'. ומטעם זה נמנו וגמרו (בכורות מט, ב): "הלכתא כרב באיסורי, וכשמואל בדיני (בממונא)".

ולפי זה יש לומר, שגם כאשר מדובר בפירוש המקראות (אף שאין זה נוגע להלכה למעשה) - הרי רב נוטה לפרש את הכתובים מתוך הדגשה על 'בין אדם למקום' ("איסור"), ואילו שמואל מדגיש את ה'בין אדם לחבירו' ("ממון").

וזוהו עומק המחלוקת כאן בפירוש "ויטע אשל":

רב, שהתעסק בעיקר בעניינים של 'בין אדם למקום', מדגיש שהי' במעשה אברהם ענין של "עבודה" נפשית - "נטע פרדס להביא ממנו פירות לאורחים", והיינו, שאברהם לא הסתפק בקניית "כל מיני מאכל" ממקומות אחרים, אלא הוא בעצמו נטע את הפרדס, כך שהפירות שנתן לאורחים היו שייכים אליו מתחילה ועד סוף, באופן הכי שלם. כלומר: אברהם התייחס לענין זה של "ויטע אשל" בדוגמת הקרבת קרבן "קב"ה, ולכן טרח לתת מיגיע כפיו ממש, מהיכול שהוא עצמו יגע וטרח בו.

אולם שמואל, שהתעסק בעיקר בעניינים של 'בין אדם לחבירו', מדגיש את ההנאה בפועל שנהנו העוברים ושבים ממעשיו של אברהם ('בין אדם לחבירו'), ולכן מפרש ש"ויטע אשל" הוא "פונדק לאכסניא ובו כל מיני מאכל". כלומר, אברהם חשב במיוחד על טובת העוברים והשבים והשתדל במיוחד לגרום להם נעימות והרחבה, ולכן דאג להם (לא רק לפירות, אלא) ל"פונדק ובו כל מיני מאכל", מכל הסוגים ומכל המינים.

וכעין זה תתבאר גם מחלוקתם בפירוש "גדול יהי' כבוד הבית":

רב מדגיש את הצד של 'בין אדם למקום', את הענין של השראת השכינה - וזה מתבטא בגדולתו של הבנין, שהי' רם וגבוה, דבר שמבטא קדושה יתירה;

ואילו שמואל מדגיש את הצד של 'בין אדם לחבירו', את ה"הנאה" של בני ישראל מן הבית - וזה מתבטא באריכות שניו, שבני ישראל זכו לראות באורו שנים רבות יותר.

ד. והנה לפי דרכנו יש לבאר מחלוקת נוספת שהביא רש"י בפירושו על התורה ודייק להזכיר בה את שמותיהם של רב ושמואל:

בתחילת פרשת שמות (א, ח) נאמר, "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף" ומפרש רש"י:

ויקם מלך חדש - רב ושמואל. חד אמר 'חדש' ממנו, וחד אמר שנחדשו גזירותיו.

וגם בזה יש לפרש, שרש"י פירש את שמותיהם של רב ושמואל (שלא כדרכו), לרמוז שנחלקו "לשיטתייהו":

רב לשיטתו, לומד התיבות כפשוטן - "ויקם מלך חדש על מצרים", קם מלך חדש ממש "אשר לא ידע את יוסף", ולכן יכול הי' לגזור גזירות על עם יוסף.

אולם בכללות תוכן וענין הכתובים - אין פירוש זה מחזור:

אפילו בהיותו מלך חדש הרי בוודאי שמע על מעשי יוסף, שהביאו הצלה לכל ארץ מצרים והיו בדור שלפניו; ועוד זאת, שמלך זה הרי אמר "אל עמו... הבה נתחכמה לו" - ובוודאי שבין אנשי העם שאליהם דיבר היו כאלה שהיו נוכחים בעת מעשי יוסף וניצלו על ידו!

ולכן שמואל מפרש הכתוב באופן אחר, שכשם שתוכן המשך הכתוב הוא בסיפור מעשי הרעים של פרעה שהרע והיצר לישראל, כך גם פסוק זה מתחיל ומספר ברשעותו הרבה - שאף שהי' זה אותו המלך עצמו שיוסף גמל עמו טובות וכו', מכל מקום "נתחדשו גזירותיו", ועשה עצמו כאילו "לא ידע את יוסף".

[נראה במקור הדברים שנתבאר גם במחלוקת זו איך לשיטתייהו אזלי בנוגע לענין ה"בין אדם לחבירו" או "בין אדם למקום", ולא הובא כאן מקוצר היריעה].

איך הבחין ב"שלשה אנשים" כשעסק בהקבלת פני השכינה?

וירא והנה שלושה אנשים

גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, שנאמר: וירא והנה שלשה אנשים (יה. ב. רמב"ם הל' אבל פ"ד ח"ב)

לשון הרמב"ם צ"ב, שהזכיר רק תחלת הכתוב "וירא והנה שלשה אנשים" (ואף לא הוסיף תיבת "וגו"), אף שלכאורה הראי' לזה ש"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה" היא מהמשך הענין - שהניח אברהם את הקב"ה והלך לקבל האורחים.

ויש לבאה, דאף שהכנסת האורחים בפועל באה רק בהמשך הכתוב, הרי מעלתה של הכנסת אורחים מוכחת מעצם הדבר שאברהם ראה "והנה שלשה אנשים", דלכאורה הדבר תמוה: איך יתכן שבשעה שהקב"ה נגלה לאברהם אבינו, והי' עוסק בהקבלת פני שכינה, היתה דעתו פנוי' לשים אל לבו שהגיעו "שלשה אנשים"? היעלה על הדעת לשים לב ולהתעניין בדבר אחר בשעה שעומד לפני ה'!?

[ובמכל שכן ממה שנפסק לגבי תפלת שמו"ע, ש"צריך שיראה עצמו כאילו שכינה שרוי' כנגדו" (לשון אדמו"ר הזקן חאו"ת רסצ"ח, ע"פ טוש"ע שם) - ועל אחת כמה וכמה בנידון דידך, "וירא אליו ה'" כפשוטו ממש].

ועכצ"ל ש"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה", ולכן גם באותה שעה שקיבל אברהם פני שכינה, הפסיק במחשבתו מהקבלת פני השכינה וראה "והנה שלשה אנשים", כדי לקיים בהם מצות הכנסת אורחים. וק"ל.

לבקר את החולה – מדוע?

וירא אליו ה'

לבקר את החולה. אמר רבי חמא בר חנינא שלישי למילתו הי' ובא הקב"ה ושאל בשלומי (יה. א. רש"י)

לכאורה ניתן להקשות, מדוע הי' צריך הקב"ה לבוא לבקור חולים אצל אברהם, הרי תיכף ומיד לאחר מכן בא מלאך רפאל וריפא את אברהם מחליו (פרש"י יח. ב).

ויש לומר שלכן מזכיר רש"י את שם בעל המימרא, רבי חמא בר חנינא, לרמזו על מאמרו במסכת סוטה (יה. א): "הלך אחר מדותיו של הקב"ה כו' הקב"ה ביקר חולים דכתיב וירא אליו ה' באלוני ממרא אף אתה בקר חולים". היינו, שזו מדתו של הקב"ה לבקר חולים, ולא רק לצורך ריפוי החולה.

ועל פי זה יש לתרץ קושיא המתעוררת בסוטה שם:

לכאורה צריך להבין, כיצד ניתן ללמוד מביקורו של הקב"ה על כל אדם, הרי כוח ביקורו של הקב"ה אצל חולה הנו ודאי ככוח ביקור של בן גילו של החולה אצלו, ולגבי בן גילו מצינו (נדרים לט. ב. ב"מ ל. ב) שבביקורו "נוטל אחד משישים בחליו", ואם כן מניין שלאדם שאינו בן גילו של החולה, שאין ביכולתו לרפאותו כלל, יש חיוב לבקר את החולה.

אך על פי מה שנתבאר, שביקור הקב"ה אצל אברהם לא הי' כדי לרפאותו, דבלאו הכי הי' בא מלאך רפאל לרפאות את אברהם, אלא הביקור הי' ענין בפני עצמו, ממילא ניתן ללמוד מכאן חיוב ביקור חולים על כל אדם, גם אם אינו בן גילו של החולה ואין ביכולתו לרפאותו.

ועפ"ז מובן גם דיוק לשון רש"י בסיום דבריו "ובא הקב"ה לשאול בשלומי", דלכאורה הוספה זו מיותרת, שהרי כבר קודם נתפרש ש"וירא אליו ה'" הכוונה שבא הקב"ה לבקר את החולה, אלא שבה בא להדגיש דרך "לשאול בשלומי" בא, ולא כדי לרפאות.

יינה של תורה

עבודת ה' על פי הפרשה

"אשר" של מסירות נפש

כאשר חיו בני ישראל בשנים קדמוניות תחת עולם של עריצים שאסרו עליהם את לימוד התורה וקיום מצוותי', הרי חינוכו הורים את ילדיהם לעסוק בתורה ומצוותי' במסירת נפש, וכך הווה בפועל שהילדים גדלו חדורים במסירות נפש עבור ענייני יהדות. אמנם בדורנו, כאשר אין מונע ומעכב מקיום המצוות, מתעוררת השאלה, כיצד ניתן לחנך את עצמו ואת ילדיו למסירות נפש, בשעה שאין צורך בכך בחיים היום-יומיים, כיצד יחדירו בילדים את הידיעה שיש לוותר על כל אשר להם בכדי לעובדו ית'? במאמר שלפנינו, שעוסק בקשר שבין סיפור עקידת יצחק ל"ויטע אשל בבאר שבע", יבואר כיצד החדיר אברהם ביצחק בנו את טבע המסירות נפש, ומה שיש ללמוד מזה גם בדורנו אנו.

מה הקשר בין ה"אשל" לעקידה?

פרשתנו מסתיימת בפרשת העקידה, במסירות הנפש הנשגבת של אברהם אבינו, אשר הי' מוכן להעלות את בנו יחידו לעולה, ולפני זה מספרת התורה אשר "ויטע אשל בבאר שבע, ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם, ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים".

לכאורה, אינו מובן מפני מה ראתה התורה לספר לנו אודות האשל שנטע אברהם, הלא התורה מתארת את גדולתו של אברהם אבינו, שהי' היחיד בעולם שהפיץ את האמונה בה' אחד, ו"קרא בשם ה' א-ל עולם", ומה מוסיף בזה הסיפור אודות נטיעת ה"אשל"?

גם יש לעיין בשייכות סיפור נטיעת ה"אשל" לפרשת העקידה שבאה אחריו, שהלא בוודאי כאשר סיפורים מופיעים בתורה בזה אחר זה, ישנה שייכות ביניהם.

ויש לבאר כיצד עניין נטיעת האשל הוא יסוד גדול בעבודת המסירות נפש של אברהם אבינו, ועבודה זו היא שנטעה בליבו של יצחק את טבע מסירות הנפש להשי"ת, והיא שזיכתה את אברהם לראות כיצד בנו יחידו מוכן למסור את נפשו בלב שלם בעבור רצונו ית'.

להעניק לזרים דברי תענוג

כאשר לומדים במדרשי חז"ל, מוצאים אשר האשל שנטע אברהם לא הי' רק אילן גדול בעל ענפים להתגונן מחום השמש במדבר, אלא הוא שם כולל להשפעות עצומות שהשפיע אברהם לעוברים ושבים.

כך מצינו בגמרא (סוטה י, א) על פסוק זה "מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים" – "להנהיג עובדים ושבים" מפירות הפרדס (רש"י), ולדעה אחרת שם פירוש "אשל" היינו "פונדק" – שנתן לאורחים לא רק פירות אלא גם מאכל ומשקה, ובשר ויין, וגם מקום ללון (ראה בחיי עה"פ בשם מדרש).

ויתירה מזו אמרו במדרש (בראשית רבה פנ"ד, ו) שהכנסת אורחים של אברהם כללה גם סנהדרין בכדי להשיב על שאלותיהם וספקותיהם של האורחים.

ונמצא שב"ויטע אשל בבאר שבע", מודיעה התורה את אופן הכנסת האורחים של אברהם אבינו: הוא לא הסתפק בנתינת לחם מלח ומים שדי בהם כדי להשביע את רעבונו וצמאונו של האורחים, אלא העניק להם גם דברים של תענוג. הוא הגיש לפניהם פירות, יין ומיני מגדים, מקום ללון ואפילו סנהדרין לברר ספקותיהם.

וכל זאת, בעבור אנשים שלא הכירם כלל, אלא "עובדים ושבים" שהיו זרים אצלו לגמרי!

להעניק לזר כאילו הי' ילדו הפרטי

הנהגה זו שנהג אברהם אבינו באורחיו, להעניק ללא חשבון, דברים של הכרחיות ודברים של תענוג, מוצאים אנו בעיקר אצל הורים בנוגע לילדיהם. הורים יודעים שילדיהם חסרי אונים, ולכן מושרש בטבעם לתת להם את כל הצרכים והנאותיהם, בין אם מדובר בדבר המוכרח או במותרות להתענג בהם.

וכמו כן, אין הם מסתפקים בנתינת הצרכים הגשמיים, אלא הם דואגים ומשקיעים גם בצרכים הרוחניים והנפשיים, לחנכם באופן שיגדלו ויתפתחו בצורה הטובה ביותר, הן בגשמיות והן ברוחניות.

אמנם, אצל אברהם אבינו מצינו יחס זה בנוגע לאנשים זרים שלא הכירם כלל, ומכל מקום דאג להם כפי שהורה דואג לילדיו.

והנה, להעניק לאדם זר את מה שמוכרח לו, הרי זה מובן על פי שכל, שכאשר אדם נתון במצוקה וברעב ראוי לסייע לו ולהצילו מצד מידת הרחמנות, אבל להעניק לאיש שאינו מכיר דברים שלא חסרים לו אלא הוא רוצה אותם לשם תענוג – הרי זה למעלה מן השכל לגמרי. זוהי מידת טובה וחסד שלמעלה מכל הגבלה ושכל, ומצידה מחפש הוא ומתייגע שיהי' לזולת טוב ותענוג.

והנה, מידת חסד נעלית זו מושרשת היא בלבו של כל יהודי, ירושה מאברהם אבינו עליו השלום, ובמידה זו צריך לנהוג כל יהודי.

בליבו של כל יהודי נטוע הטבע לתת לזולת בלי חשבון, גם לאדם זר לגמרי, ולהעניק לו את מה שהשיג לעצמו בעמל ויגיעה. ולא רק בשביל להצילו בגשמיות, אלא גם בשביל דברי תענוג, ואף בכדי לסייע לו ברוחניות ולמלא את צרכי נפשו.

ומפני זאת מוצאים אנו אצל יהודים בכל המקומות, שכל היכן שהיו מיד התמסרו לייסד בתי חינוך, תלמודי תורה וישיבות, ולא התחשבו במאום, אם הדבר הי' במדינות הרווחה, או

במקום שלחצו אותם וניסו למנוע מהם את קיום המצוות. ולא הסתפקו בעניינים ההכרחיים, אלא עשו כל מאמץ להעניק לילדי ישראל את מלוא המידה של חינוך יהודי עשיר – "יגדיל תורה ויאדיר".

מדוע הלכו אברהם ויצחק לעקידה בתמימות ובשמחה?

זוהי השייכות בין "ויטע אשל" לסיפור עקידת יצחק:

אברהם ויצחק דרו אז בארץ פלישתים "ימים רבים", במקום שלא היו להם מניעות ועיכובים, ולא לחצו ודחקו אותם, ולכאורה בתנאי חיים כאלו טבע המסירות נפש אינו מוטבע כל כך, כי עבודת ה' באה במנוחה ובנקל לפי ערך.

ומכל מקום מצינו שמיד כאשר בא ציווי הקב"ה על העקידה, מיהר אברהם לעשות את רצון ה', ואף יצחק הלך עמו בלב שלם למרות שידע ש"לעולה בני", ומקום מקום הלך יחד עם אביו בתמימות ובשמחה – "וילכו שניהם יחדיו".

ולכאורה יש לתמוה, מכיוון שחיהם היו במנוחה ובשלווה, מניין באה לאברהם וליצחק ההנחה הפשוטה שיש למסור את הנפש על קידוש שמו ית'?

ואת התשובה לכך מטמינה התורה בפסוקים שלפני סיפור העקידה – "ויטע אשל בבאר שבע, ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם" – הנהגתו של אברהם אבינו בביתו הייתה תמיד באופן של למעלה מטעם ודעת ולמעלה מן השכל, חסד והעניקה לזולת מבלי שום חשבונות.

וכאשר מושרש בבית שאין נתינת מקום לשכל ולחשבונות כאשר מדובר בעבודת ה', אזי גם כאשר בא ניסיון של מסירות נפש בפועל ממש – הדבר ברור שיש למלא אחר ציווי ה' בתמימות ובשמחה.

כיצד מחנכים ילדים בדורנו למסירות נפש?

ומכך יש ללמוד גם לדורנו, שבו אין צריך למסור את הנפש על קיום התורה והמצוות, ולכאורה כיצד ניתן להחדיר בבני הבית את טבע המסירות נפש כאשר חיים במדינות הרווחה? ובזה יש ללמוד מאברהם אבינו, ולהתנהג באופן של חסד והעניקה לזולת באופן שלמעלה מטעם ודעת, ליתן לזולת את כל הצטרפויותיו, הן אלו המוכרחים לו והן אלו שהם לתענוג.

והנתינה לזולת תהי' לא רק עבור הצרכים הגשמיים, כי אם גם לצורך חינוך יהודי כשר, ולא רק בשביל עניינים הכרחיים, אלא להעניק את כספו שיגע ועמל עליו בכדי שיהי' חינוך במלוא המידה האפשרית של יהדות ויראת שמים. ולא עבור צאצאיו בלבד, אלא כמידת החסד של אברהם – גם עבור "עוברים ושבים" – עבור ילדים יהודיים שאינם מכירים ואינם יודעים כלל מי הם.

ואזי זוכים לגדל דור של מסירות נפש, גם במדינות הרווחה, שמוכנים להקריב את כל אשר להם, וגם את חייהם, עבור אמונה בהשי"ת, תורה ומצוותי' וכל ענייני יהדות.

שיחות קודש

המבחן לדביקות ההורים בהקב"ה

מה שחסר אצלנו – ישראלים בחינוך ילדינו

וזהו הטעם שע"פ תורה מדגישים את גודל החשיבות וההכרח דחינוך הבנים והבנות, ועד כדי כך, שאע"פ שהקטן מצד עצמו אינו מחוייב במצוות, ואפילו החיוב שמצד חינוך מוטל על האב ולא על הקטן, מ"מ, ישנו ענין היוצא מן הכלל – החיוב ד"ושוננתם לבניך", תלמוד תורה, כמ"ש הצמח צדק (על יסוד דברי הרמב"ם "מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר") דכיון ש"בת"ת מחוייב האב מדאורייתא ללמוד את בנו . . שמא גם על הקטן יש חיוב מדאורייתא".

וענין זה מודגש החל מלפני אלפי שנים, במתן-תורה, שאז אמרו בני"י "בנינו ערבים בעדנו", ועוד לפני"ז, קודם הירידה למצרים (התחלת הגלות הראשון), נאמר "ואת יהודה שלח לפניו גו' להורות", "לתקן לו בית תלמוד" (כפי שמביא רש"י ממדרש), ואז יכול לילך לגלות, ולולי זאת, אינו יכול לזוז מארץ ישראל, ו"מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם".

וזהו ההוראה של כל גדולי ישראל . . שבכל מקום אליו באים בני"י, הן מתוך הרחבה והן מתוך מצור ומצוק, צריכים להתחיל לכל לראש בחינוך הבנים והבנות, כיון שזהו היסוד שעליהם נשען בית ישראל.

(י" שבט תשי"ט)

...נתבאר לעיל שהמבחן והנסיון של בני"י הוא בהיותם למטה מטה בעוה"ז דוקא, ויש לבאר שכמו"כ המבחן והנסיון אצל בני"י גופא הוא בהקטנים שביניהם, שהם הילדים, שעל ידם בוחנים את מדת ההתקשרות להקב"ה:

ידוע פתגם העולם, שטבע ההורים, שכאשר מרגישים שחסר אצלם בענין מסויים, רצונם להבטיח את ילדיהם שלא יבואו להטעות שהיתה אצלם.

ובנוגע לענייננו: אין לך אדם השלם, כך, שכל אדם חסר אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות. וכאן רואים מה רוצה האדם לפעול אצל ילדיו:

אם מניחים את הדגש על היגיעה וההשתדלות בחינוך הבנים והבנות שיגדלו להיות יותר רוחניים וטהורים וטובים ומקושרים בתומ"צ – הרי זו הוכחה שההורים מרגישים בעצמם מה שחסר להם ברוחניות;

אבל כאשר מניחים את הדגש בחינוך הבנים והבנות על השאיפה להרויח יותר כסף, וממילא יש צורך במקצוע טוב, ונימוסים טובים, ולכן, כבר מקטנותו צריך לידע שהעניבה והגרביים צריכים להיות באותו צבע... – הרי זו הוכחה שההורים אינם מרגישים מה שחסר להם ברוחניות; איכפת ולוחץ להם ("זיי קוועטשט") שבחשבונם בבנק אין מספיק אפסים למספר הדולרים כפי שהיו רוצים!...

קרב יהודי והקב"ה יקרב אותך

וירא אליו ה'

לבקר את החולה. אמר רבי חמא בר חנינא שלישי למילתו ה' ובא הקב"ה ושאל בשלומו (יה. א. רש"י)

יש לדייק בלשון הכתוב, שכאן נאמר "וירא אליו ה'", בעוד בפרשת לך לך נאמר (וי, א) "וירא ה' אֶל־אברהם", ויש לעיין בטעם השינוי.

ויש לבאר ע"פ מה שנתבאר לעיל (ראה פנינה קודמת) שהטעם שזכה אברהם ל"וירא אליו ה'" אינו מצד המעלה המיוחדת של אברהם, אלא מצד התעסקותו של אברהם בגמילות חסדים, שלכן גמלו הקב"ה חסד במדה כנגד מדה.

וממילא מובן שכמו כן הוא אצל כל יהודי, שבאם תהי' אצלו התעסקות בעבודה זו דגמילות חסדים אזי יזכה שיגמלו הקב"ה במידה כנגד מידה, ויזכה ל"וירא אליו ה'" כפי שהי' אצל אברהם.

וזהו שלא נאמר כאן "וירא ה' אל אברהם", כי אז הי' אפשר לחשוב שזהו מצד מעלת אברהם מצד עצמו, אלא לשון הכתוב הוא "וירא אליו ה'", להורות שענין זה שייך לכאור"א מישדאל, אם יתעסק בהכנסת אורחים וגמילות חסדים.

ויש להוסיף שענין זה ד"וירא אליו ה'" במדה כנגד מדה, מודגש עוד יותר בהתעסקות בגמילות חסדים ורוחנית, ע"י הפצת התורה והיהדות:

בגמילות חסדים גשמית, המידה כנגד מידה זהו רק **בכחות**, שכיוון שהוא גמל חסדים גומל איתו הקב"ה חסד ומתגלה אליו.

משא"כ בגמילות חסדים ברוחניות הנה זהו באותו ענין עצמו, שהוא עוסק ב**קרב** עוד יהודי **לְהַקְרִיבָהּ**, ולכן זוכה אף הוא ל**התקרב** יותר **לְהַקְרִיבָהּ** – "וירא אליו ה'".

"חמא" – ראי' כתוצאה מ"חנינא" וחסד

וירא אליו ה'

לבקר את החולה. אמר רבי חמא בר חנינא שלישי למילתו ה' ובא הקב"ה ושאל בשלומו (יה. א. רש"י)

יש לבאר בדרך הרמז, שבשמו של בעל המימרא רבי חמא בר חנינא, מרומזת הסיבה לכך שאברהם אבינו זכה לגילוי שכינה, "וירא אליו ה'":

מהמשך הכתוב "וירא אליו ה' גו' והוא יושב פתח האוהל כחום היום" משמע, שזה שאברהם אבינו ישב בפתח האוהל "לראות אם יש עובר ושב ויכניסם לביתו" (רש"י יח, א), היינו שחיפש לקיים מצוות הכנסת אורחים, זה מה שגרם לכך ש"וירא אליו ה'", שהקב"ה נגלה אליו.

והביאור בזה, דהנה ידוע דמדתו של הקב"ה היא לנהוג במדה כנגד מדה (סנהדרין צ, א), ולכן, כשאברהם אבינו עסק במצוות הכנסת אורחים, זה גרם שינהג עמו הקב"ה באותו מדה, שבא אליו לביקור חולים, "לבקר את החולה כו' לשאול בשלומו" (רש"י יח, א).

וזהו אותה מדה ממש, כיוון שהן הכנסת אורחים והן ביקור חולים הינם פרטים שונים במצווה הכללית של גמילות חסדים, כפי שפסק הרמב"ם (הלכות אבל פי"ד א), ולכן כשאברהם נהג בגמילות חסדים בפרט אחד, זה גרם שינהג עמו הקב"ה באופן של גמילות חסדים בפרט אחר.

וביאר זה מרומז בשמו של בעל המימרא, רבי חמא בר חנינא:

"**חמא**" – מלשון ראי', מרמז על ה"וירא אליו ה'", שזהו הגילוי שכינה שלו זכה אברהם, הנה גילוי זה הוא **"בר"** – תולדה ותוצאה מכך ש"**חנינא**" – שנהג אברהם בגמילות חסדים.

הידושי סוגיות

עיון ופולפל בסוגיות הפרשה

עונש אנשי סדום וחיוב ב"נ במצות צדקה

יבאר ויוכיח דעונש אנשי סדום ה' על מה ש"יד עני ואביון לא החזיקה" / יתמה היכן מצינו בב"נ חיוב על מצות צדקה ואמאי לא נמנתה במצוותיהם / יבאר דלחרמב"ן ה"ה בכלל מצות דינים / ייסד דגם לחרמב"ס מטרת מצות ב"נ היא ליישוב העולם וא"כ כשפועלים להיפך מיישובו של עולם (גם כדברים שלא נתחייבו בהם) מתחייבים מיתה

מחוייבים בצדקה מקרא זה שעל אנשי סדום. ועד"ז צ"ב גם בד' המהרש"א בחדא"ג סנהדרין קד, ב דנחשב להם רק כ"חטאת" (ולא "עון" - שהוא מזיד) מאחר שלא נצטוו בזה, דא"כ אמאי קרי לה "עון סדום", ואמאי נענשו ע"ז ובאופן חמור כ"כ, ובישוב קושיית המהרש"א (שלא נאמר כאן "עון") י"ל בכמה אופנים, ואכמ"ל.

והנה בסנהדרין (קט, ב) מבואר בפי' הכתוב בפרשתנו "זעקת סדום ועמורה כי רבה", דהיתה זו זעקת ריבה (נערה) שנתנה אוכל לעני, והענישוה אנשי סדום במיתה משונה כו', ועל מעשה זה נגזר דינם למיתה; ומובן דאי"ז בסתירה לקרא דיחזקאל שנענשו על מה ד"יד עני ואביון לא החזיקה", כי גם חטא אנשי סדום במעשה זה ד"אותה ריבה" שורשו וסיבתו הם מכללות הנהגתם באופן ד"יד עני ואביון לא החזיקה" (וכמבאר בגמ' שם דהריגת הריבה היתה משום "דהוות קא מפקא ריפתא לעניא"), אלא שבמעשה זה הנהגתם היתה באופן הכי נורא, שלא זו בלבד שלא נתנו בעצמם

"זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד" (יה, כ)

בקשר עם עונש אנשי סדום המסופר בפרשתנו, כתוב ביחזקאל (טז, מט-נ) ד"זה ה' עון סדום גו' יד עני ואביון לא החזיקה", וממשיך "ותגבהינה ותעשינה תועבה לפני, ואסיר אתהן כאשר ראית", ומשמעות פשטות הכתובים היא שע"ז נחתם דינם, וכמבואר במפרשים (וכ"ה בר"ן סנהדרין נג, ב); והיינו שעל-אף שעברו כמה עבירות - עד לעבירות הכי חמורות כע"ז, ג"ע ושפ"ד (סנהדרין קט, א) - גזר-דינם לא נחתם אלא על מה ש"יד עני ואביון לא החזיקה" (וע"ד דברי הגמ' סנהדרין קח, א בנוגע לדור המבול שלא נחתם דינם אלא על הגזל).

וזה העיר, שבפרשת דרכים דרוש יח כתב דלא זהו הטעם ל"ואסיר אתהן" אלא שאם היו מחזיקים יד עני היתה מדה זו מכפרת עליהם, אולם מל' הכתוב "זה ה' עון סדום גו'" ל"מ כן. וכדמוכח גם מזה שבחי' הר"ן (שם) מוכיח בפשיטות שב"נ

וא"כ עדיין צ"ב לאידך גיסא מאי טעמא נענשו אנשי סדום על מה ש"יד עני ואביון לא החזיקה", מאחר ולא מצינו שנצטוו בזה.

ויש להוסיף שגם מהרמב"ם מוכח שנקט להלכה דב"נ לא נצטוו כלל על הצדקה, והיינו מדכתב (הל' מלכים פ"י ה"י) "בן נח שרצה לעשות מצוה **משאר** מצוות התורה כדי לקבל שכר וכו'", ומביא הדוגמא לזה ש"נתן צדקה כו'", הרי דס"ל דמצות צדקה אינה ממצוות ב"נ נומ"ש הרמב"ם בהל' רוצח ספ"ב "שיעשה דבר מצוה . . . ליתן צדקה" - מוכרח לומר דהיינו מצוה שאינו מצווה ועושה]. ולפ"ז קשה להלכה (בדעת הרמב"ם) מפני מה נענשו אנשי סדום במה שלא קיימו מצות צדקה - מאחר ואינם מצווים בה. ועד"ז גם את"ל לדעת הראשונים דלעיל שב"נ חייבים בצדקה, צ"ב היכן המקור לזה, מאחר ו(עכ"פ להו"א דהגמ' שבז"מ דב"נ ישנם גם בקו"ע) לא נכללה צדקה במצוות שלהם.

והנה, בנוגע למצות "דינים" שהיא לכו"ע אחד מז' מצוות ב"נ, וכמבואר בגמ' סנהדרין (נו, סע"א), כתב הרמב"ם (הלכות מלכים ספ"ט): "וכיצד מצווין הן על הדינים - חייבין להושיב דיינין ושופטים בכל פלך ופלך לדון בשש מצות אלו ולהזהיר את העם, ובן נח שעבר על אחת משבע מצות אלו יהרג בסייף".

אך הרמב"ן (וישלח לה, יג) נחלק עליו, וז"ל: "ועל דעתי הדינין שמנו לבני נח בשבע מצות שלהם אינם להושיב דיינין בכל פלך ופלך בלבד, אבל צוה אותם בדיני גנבה ואונאה ועושה ושכר שכיר ודיני השומרים ואונס ומפתה ואבות נזיקין וחובל בחבירו ודיני מלוה ולוה ודיני מקח וממכר וכיוצא בהן, כענין הדינין שנצטוו ישראל, ונהרג

צדקה, אלא אף מנעו מאחרים מעשייתה, עד להריגת אותה ריבה במיתה משונה באופן אכזרי ביותר, וכוונת הגמ' היא שהנהגה זו החמורה היא שהביאה את עונשם.

[וכן] מובן גם מזה שלא נזכר בפרשתנו כלל על היות אנשי סדום "רעים וחטאים" (וכדלעיל פ' לך יג, יג), כי הטעם לעונש מיתה שלהם ה' רק מפני הנהגתם היפך הצדקה, ועד להנהגה החמורה במעשה אותה ריבה, וכלשון הפ' "זעקת גו' רבה גו' הכצעקתה גו' כלה".

וצ"ב היכן מצינו שנצטוו ב"נ על מצות צדקה, שלכך נתחייבו בעונש הכי חמור של "כלה" על העדר קיומם מצוה זו. גם בגמ' (סנהדרין נו, ב) ילפינן מדכתיב גבי אברהם (פרשתנו יח, יט) "כי ידעתיו למען אשר יצוה גו' לעשות צדקה ומשפט", ד"בניו לדין, ביתו לצדקה", ומוכח מכאן (לכאור') שב"נ חייבים בצדקה. וצ"ב היכן נצטוו ע"ז? וכן טעמא בעי אמאי לא נמנתה מצוה זו במנין מצוותיהם.

והראשונים (ר"ן שם. וראה יד רמ"ה שם נו, ב) כתבו בזה ע"פ דברי הגמ' להלן שם (נח, סע"ב) דבמצוות ב"נ נמנו רק מצוות שהן בשב ואל תעשה, דלפ"ז מובן שהיות ומצות צדקה היא בקום ועשה, לפיכך לא נמנתה בכלל ז' מצוות. אמנם הא ניחא למסקנת הגמ' שם שבמנין מצוותיהם נמנו רק מצוות שבשוא"ת, אבל להו"א דהגמ' דבכלל ז' מצוות נכללו גם מצוות דקו"ע - הדרא קושיא לדוכתא היכן מצינו שנצטוו ב"נ על מצות צדקה. וכבר הביא המהרש"א (נו שם ד"ה בפירש"י) ראי' מההו"א דהגמ' שם דהפ' בקרא הנ"ל דלעשות צדקה ומשפט הוא כמ"ש רש"י (שם ד"ה דיני קנסות) "דין ופשרה", ואין הכוונה למצות צדקה ממש;

לחברו - הנהגה בצדק ויושר, שלא תפריע לישראל בקיום התומ"צ שלהם, והן בענינים שבין אדם למקום כע"ז וברכת השם, שגם הם הכרחיים למנוע השפעה בלתי רצויה על ישראל [נוכמבואר ברמב"ם הל' דעות רפ"ו ש"דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחרי ריעיו וחבריו, ונוהג כמנהג אנשי מדינתו]; ונמצא שבקיום המצוות שלהם, פועלים ב"נ שהעולם יהי מוכן לעבודתם בתומ"צ של ישראל (ועד שעבודת ישראל הבאה לאחמ"כ מרוממת את העולם למעלה מכפי שהוא בישובו כו').

דל"פ"ז יובן מה שב"נ שעבר על אחת ממצוותיו חייב מיתה (סנהדרין נו, א. רמב"ם שם ה"ט. ולהרמב"ן שם במ"ע חייבים רק מיתה ביד"ש) - דהיינו מאחר וכל מציאותם של ב"נ בעולם היא לצורך "ישוב העולם" שיהי' מוכן עבור עבודת התומ"צ של בני וכו', דממילא כאשר הם עושים להיפך מזה ועוברים על א' מהמצוות שנצטוו בהם (שעניינם הוא ישוב העולם) הרי מוכן שבטלה סיבת קיומם בעולם, ולכן נהרגים. ונמצא שאי"ז חייב מיתה, אלא כמו תוצאה הבאה מאלי' כאשר אינם משלימים את תכלית בריאתם ומציאותם בעולם.

דל"פ"ז יובן גם לדעת הרמב"ם מה שאנשי סדום נתחייבו מיתה, דאח"נ שב"נ אינם מחוייבים במצות צדקה, ולכך אין העדר קיומם במצוה זו נחשב כ"עון", אבל כאשר י"ד עני ואביון לא החזיקה באופן קיצוני כ"כ שמנעו גם לזולתם מלתת צדקה, ועד שהרגו מי שנתן צדקה, הנה הנהגה כזו היא בודאי להיפך מישובו של עולם, וממילא נענשו עלי' בעונש מיתה, וכהמשך ל' הפסוק "ארדה נא ואראה הכצעתה עשו . . כלה".

עליהן כו'. ומדבריו מובן דבמצות דינים נכלל (לא רק הציווי על מינוי דיינים, אלא גם) שאר הדינים שבין אדם לחבירו (וכמו "דיני גניבה ואונאה וכו'") השייכים לישובו של עולם.

ולשיטתו יש לבאר הטעם שלא נמנית מצות צדקה במנין הז"מ שלהם, דזהו מפני שכבר נכללה במצות דינים שלהם, כי גם מצות צדקה מוכרחת לצורך ישובו של עולם (וכן מובא בס' לבנת הספיר בפרשתנו).

וא"ל לדעת הרמב"ם שב"נ לא נתחייבו בצדקה, ושבמצות דינים נכלל רק הציווי למנות דיינים וכו', עדיין תיקשי מה שנענשו אנשי סדום בזה ש"יד עני ואביון לא החזיקה".

ולזה נראה לומר, ובהקדם דברי חז"ל הידועים (רש"י ר"פ בראשית) דבריאית כל העולם, כולל מין המדבר - ב"נ, היא "בשביל ישראל ובשביל התורה". דמזה מובן שכמו שבריאיתם וקיום מציאותם של בני נח היא בשביל ישראל ובשביל התורה, כן הוא גם בנוגע למצוות שלהם, שעניינן הוא לא בשבילם עצמם (כמו בישראל שקיום המצוות אצלם - הוא ענין בהם עצמם, שיקיימו את ציווי הקב"ה וכו') - שהרי כללות מציאותם אינה ענין לעצמו - אלא בשביל ישראל ובשביל התורה.

ליתר ביאור: מאחר שכדי שישראל יוכלו להשלים עבודתם בעולם בקיום המצוות וכו' מוכרח שהעולם יהי' מוכשר ומתאים לזה - ובל' הכתוב (ישעי' מה, יח) "לשבת יצרה", שזהו"ע ישובו של עולם - לפיכך צריכים ב"נ לקיים את המצוות שלהם, שעניינן הוא ישוב העולם - הן בענינים שבין אדם

לעסוק בהכנסת אורחים

ענייני אהבת ישראל ובפרט הכנסת אורחים

...במה שכותב אודות מר [לברכה עבור זרעא חייא וקיימא]... הנה אזכירם [לברכה] על הציון הקדוש של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, בעת רצון,

ונוסף על שיבדוק התפילין שלו וכן המזוזות בביתם שיהיו כולן כשרות כדין, ושמירת דיני וחוקי טהרת המשפחה כדרישת תורתנו תורת חיים, צריך היה לברר אם לא ה' בשידוך שלהם פגיעה בכבודו של בן או בת ישראל,

ואם נזהרים במניעת שבועה אפילו שבועה של אמת, ופשיטא משבועה בחיי מי שהוא,

וכדאי ה' שיתעניינו שניהם בעניינים דאהבת ישראל בכלל, ובנוגע להכנסת אורחים להאכילם ולהשקותם כפשוטו בפרט,

ויהי רצון מהשי"ת שיקבל תפלתם וימלא בקשתם...

להרבות בהכנסת אורחים כפי היכולת!

במענה על מכתבו . . בו כותב אודות . . . ואשר עולה במחשבת מי שהוא, שעשו לה כשפים ר"ל וכו' ושואל דעתי בזה. והנה יאמר להאשה הנ"ל אשר תסיח דעתה לגמרי מכל הענין, ותקבל על עצמה להיות זהירה במצות השם יתברך ויתעלה בכלל . . . ותרבה בהכנסת אורחים כפי יכולתה, והבעל שלה יבדוק את התפילין שלו וכן את המזוזות בביתם שיהיו כשרות כדין, ובכל יום חול קודם תפלת שחרית יתן כמה פרוטות לצדקה,

וכשיחליטו לעשות כל האמור לעיל בלבב שלם ויתחילו בזה תיכף ומיד, הנה מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישמרם מכל צרה וצוקה ח"ו, ויגדלו את ילידיהם שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים.¹

יעשו שאלת רב וסיפור על גדלות ה'

מפליא אותי שכותב שוב אודות השאלה, שהוא כבר כתב ואני כבר עניתי לו; באם יש חילוקי דעות בינו ובין זוגתו תחי' עד כמה יהי' ענין הכנסת אורחים אצלם, שהיא אומרת שזה קשה.

יש להביא את כל השאלות לרב מורה הוראה בישראל, ושניכם תעשו על פי הוראותיו...

וגם כפי שכתוב במכניס האורחים הראשון, שלא זו בלבד שהכניס אורחים, אלא גם סיפר אחרי כן אודות גדולת ה', כך גם אתם עם אורחכם, לא תסתפקו בזה בלבד, אלא גם תסבירו להם כי גדול ה' כפי שנתבאר בפנימיות התורה, שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות. ומוכן מאליי שכדי להסביר זאת לזולת, צריך לדעת בעצמו במידה רבה יותר, טופח על מנת להטפח, ומכיוון שרבותינו הק' מסרו לנו אודות ענין הפצת המעינות, הרי ודאי שניתנו הכוחות לזה, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.²

גדולה הזכות להמשיך רפואה ובריאות

במענה על מכתבו בו כותב על דבר בריאות אמו תחי' אשר סובלת מחולי סוכר:

הנה כשאחי' על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, אזכירה לרפואה ולבריאות,

ומהנכון הוא שהי', שיבקר [ויבדוק] את אותם המקומות שקונים שם הענייני מאכל שלהם, אם הכל בהידור בנוגע לכשרות, וכן שאמא תחי' תתעסק באיזה ענין של הכנסת אורחים או אכילה לעניים, וגדול זכות עניינים אלו להמשיך לה רפואה ובריאות...³

א. תרסם מאנחת קודש חט"ז ע"ב, אנחת קודש מתורגמות חט"ז ע"ב 1/ו. ב. ממכתב א' חשן תשי"ז/ג. אנחת קודש חט"א ע"ב קבו/ד. אנחת קודש חט"ב עמ"כ יב

הרבי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

מסירות נפש בממונו, בגופו ובנפשו

"מאסרו של אברהם אבינו היה כדי שיפתח את הצינור של מסירות נפש על אלקות"

התמסרות בממונו בגופו ובנפשו לפרסם אלקותו יתברך בעולם

...הגמרא אומרת, עשר שנים נחבש אברהם אבינו (ב"ב צא, א). אברהם אבינו יושב במאסר על שהוא מפרסם אלקות.

אברהם אבינו מפרסם אלקות בעולם, "ויקרא שם בשם ה' אֵל עולם - מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושכ".

אברהם אבינו אינו ממתין שיבואו אליו, כי אם הולך אל הזולת, הוא מחפש להסביר גם לאנשים פשוטים ביותר העניין של בורא יחיד. אברהם אבינו מתמסר לעניין פרסום אלקות - שישנו בורא עולם ומנהיג הנבראים - בגופו ובכל אשר לו, לווה "גמ"חים" לכיסוי ההוצאות לנסיעותיו ולהכנסת אורחים.

אברהם אבינו מנצל את הכנסת האורחים שלו אך ורק לתפקיד הקדוש של פרסום אלקות בעולם, שהאורח יאמר ברכה, וישבח את הבורא היחיד, אדון העולם.

וכאשר האורח, הערבי, מסרב לברך ולשבח את הבורא, הופך אברהם הטוב לאכזר ומגיש לו חשבון מפולפל עבור המאכלים והמשקאות הטובים שאכל ושתה, בטענה שבמדבר שמם המאכלים והמשקאות הם יקרים יותר מאשר במקום ישוב.

ובראות האורח הצרה הגדולה שנחתה עליו הוא נאלץ להאזין לדברי אברהם אבינו אליו בענין בורא העולם.

אברהם אבינו מתאמץ להסביר את העניין של אחדות הבורא. אין הוא מסתפק במה שהערבי אומר מלות הברכה, אלא משתדל שאכן גם יבין את המושג של אלקות. הוא - אברהם אבינו - מרבה בדיבורים, בהסברים שונים, עד שגם הערבי הפשוט והמגושם מבין ענין האלקות.

זה מה שאברהם אבינו הי' נדיב בממונו, גופו ונפשו:

בממונו - כל אשר לו פיזר להכנסת אורחים;

בגופו - טרח בעצמו לשרת את האורחים;

בנפשו - הפקיר את התענוג הנפשי הגדול ביותר שלו.

אברהם אבינו ה' חכם גדול. התענוג הגדול והטוב ביותר של אדם חכם הוא כשהוא שקוע במושכלות לעצמו. ואילו אברהם אבינו מסר את נפשו, ויתר על התענוג השכלי העצמי שלו והקדיש זמן זה לאנשים הפשוטים, להסביר להם אחדות הבורא.

אברהם אבינו התמסר בממונו בגופו ובנפשו לפרסום אלקותו יתברך בעולם, וההשגחה העליונה מושיבה אותו במאסר.

אברהם אבינו יושב במאסר עשר שנים וההשגחה העליונה פודה אותו תוך נצחון עולמי, כלומר, כל העולם יודע מכך, ומגאולתו של אברהם אבינו נוצר עם ישראל.

...מאסרו של אברהם אבינו ה' כדי שיפתח את הצינור של מסירות נפש על אלקות...

(תרגום מלקוטי דיבורים ח"א פו, א - פז, א. צו, א - לקוטי דיבורים המתורגם ח"א עמ' 115-113. 126)

הנחלת ההכרה באלקות

[קטע משיחה קדושה מאת הוד כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע:]

חסידות ניתנה לכל, גם אלה שאינו שקועים במושכלות עיוניים מסוגלים להבין מושכל עיוני חסידי. זהו ההבדל בין חסידות לחקירה כולל מחקר אלקי, שאת ההשכלה החסידית העמוקה אפשר להסביר אפילו למי שאי אפשר להסביר לו השכלות אחרות.

אברהם אבינו פתח את הצינור של מסירות הנפש על פרסום אלקותו יתברך בעולם, עד אברהם אבינו היו כמה וכמה צדיקים גדולים שלמדו איך צריכים להיות עובד אלקים, אך היו אלה יחידים, ובלי פרסום. אברהם אבינו חידש שני ענינים. דבר ראשון מה שהוציא את הענין של אלקות מרשות היחיד לרשות הרבים בפרסום גדול. דבר שני מה שפתח את צינור מסירות הנפש על פרסום אלקות בעולם, שבשעה שישב בבתי הסוהר ואף כשהשליכו אותו לכבשן האש באור כשדים עמד ודיבר ברכים אודות בורא העולם ברוך הוא.

אברהם אבינו במסירות נפשו לפרסם אלקותו יתברך בעולם, הנחיל לנו לנצח שכל בני ובנות ישראל לא זו בלבד שיש להם אהבה בלתי מוגבלת לאלקות במסירות הגוף בפועל ממש, אלא יש להם גם הכרה באלקות. ההתבטאות היהודית הכלל עולמית: "השי"ת יעזור", "תודות להשי"ת", מהוות עדות להכרתם הפנימית של בני ישראל באלקות.

ההכרה באלקות ישנה בכל בני ישראל, הן באנשים והן בנשים, הן במקיימי תורה ומצוות והן באלה שאינם מקיימי תורה ומצוות, בכולם, ללא הבדל, ישנה ההכרה באלקות. כמו שתנינו מכיר ונמשך אל הוריו למרות שאין לו שום מושג מה זה אב ומה זה אם, כך מכירים ונמשכים לאלקות כל בני ישראל, אנשים ונשים, דתיים ולא דתיים.

(תרגום מאגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ד עמ' תמח ואילך)

